

Křížové výpravy¹

- 1. křížová výprava (1096 – 1099)
- 2. křížová výprava (1147 – 1149)
- 3. křížová výprava (1189 – 1192)
- 4. křížová výprava (1202 – 1204)
- 5. Dětská křížová výprava (1212)
- 6. křížová výprava (1228 – 1229)
- 7. křížová výprava (1248 – 1254)
- 8. křížová výprava (1270)

Křížové výpravy (někdy též křižácké výpravy; z latiny kruciáty) obecně byly válečné výpravy vedené ve znamení kříže (kříž jakožto symbol křesťanství; válka proti nevěřícím).

V polovině 11. století byl v Evropě nedostatek půdy (týká se šlechty – půda se dělila dědictvím). Zprávy o bohatství lákaly k výbojům (bohatství za Pyrenejemi, ve východním Středomoří). V polovině 11. století došlo k rozpadu španělského (cordóbského) chalífátu, v druhé polovině 11. století El Cid pokračoval v procesu reconquisty (znovudobývání) a v pokřesťanštění Pyrenejského poloostrova. Na Pyrenejský poloostrov se stěhují rytíři i obyčejní obyvatelé (řemeslníci, zemědělci).

Východní pobřeží bylo pro Evropany důležitou oblastí (nachází se zde svatý hrob, poutní místo křesťanů). Dokud tuto oblast ovládali Arabové, tak křesťané měli k hrobu volný přístup. Po roce 1070 se však Palestiny zmocnili turečtí seldžukové, bojovní, nesnášenliví a fanatičtí vyznávači islámu. Ti přepadali a zabíjeli křesťany, narušili obchodní cesty s Čínou a Indií, útočili i na Byzantskou říši. Byzantský patriarcha žádal o pomoc evropské panovníky a papeže (= příležitost obnovy moci nad veškerým křesťanstvím).

Důvody k výpravě:

- a. náboženské** – získat zpět Jeruzalém, obnovit poutě do Svaté země, boj s nevěřícími
- b. politické** – vidina nových území, která by připadla do rukou šlechticů, kteří byli v Evropě bez prostředků
- c. hospodářské** – přelidnění Evropy, nedostatek zemědělské půdy

V roce 1095 na synodech v Clermontu (ve Francii) a v Piacenze (Itálie) **papež Urban II. vyzval** celou Evropu **ke svaté válce**, k osvobození památných míst a účastníkům slíbil odpuštění hříchů. Bezprostředním podnětem k vyhlášení křížové výpravy byla žádost Byzance, která se obrátila na papeže, aby získala pomoc proti postupu seldžuckých Turků v Malé a Přední Asii. Výzva byla přijata s nadšením („Bůh tomu chce“). Velkou roli zde hrála též vidina půdy (s tím souvisel další papežův slib: půda na dobytém území). Výprav se zúčastnila evropská šlechta a panovníci (očekávající kořist a slávu). Na svatých válkách se podíleli i poddaní, kteří toužili po zbavení se poddanské závislosti a po půdě. Hlavní sílu tvořili rytíři (výbava: kožený oděv, drátěná kroužková košile, ocelová přilba, štít, dvousečný meč, kopí, kuň a pomocný přívěs). Rytíři byli sice velmi stateční, ale neradi se podřizovali, neradi kázeň.

V křížových výpravách byly použity i nové zbraně (jako například samostřily). Pěchotu tvořily hlavně nižší stavy obyvatelstva. Rytířské řády – církevní, avšak založeny na vojenské podstatě (vznikly v Palestině) – za cíl si daly hájit dobytá území a chránit poutníky. Byli to johanité (černý plášť, bílý kříž), templáři (bílý plášť, červený kříž) a řád německých rytířů (bílý plášť, černý kříž). Na dobytých územích pak stavěli hrady a pevnosti.

¹ <http://www.dejepis.com/ucebnice/krizove-vypravy/>

Průběh křížových výprav

1. křížová výprava (1096 – 1099)

Během první křížové výpravy byl Jeruzalém dobyt.

První křížová výprava byla vedená normanským vévodou Robertem, Godefroyem z Bouillonu, vévodou dolnolotrinským, jeho bratrem Baldouinem, Raymondem z Toulouse, hrabětem flanderským Robertem a francouzským šlechticem Bohemundem Tarentským. Dále se zúčastnili Raimund IV. hrabě toulouský, Hugo z Vermandois a papežský legát Ademar, biskup z Puy.

Tažení chudiny vedli Petr Amienský a Valter ze Saint Savair. Účastnily se ho živelně masy rolníků ze severní a střední Francie a západního Německa. Část vzala za své již v Evropě, zbytek v Malé Asii. Roku 1097 se křížácká vojska spojila před Cařihradem a za pomoci byzantského císaře se přepravila do Malé Asie. Křížáci zvítězili v několika bitvách nad seldžuckým sultánem z Konyi a prošli Anatólií. Na konci roku oblehli Antiochii. Na jaře 1098 vznikl v severní Mezopotámii na území arménského vazala seldžuků první křížácký stát – edesské knížectví. Vládce se stal Bauldouin z Bologne. Po dlouhém obléhání dobyli křížáci v létě Antiochii. Vládce antiochijského knížectví se stal Bohemund Tarentský.

V létě **1099** byl za pomoci janovských a benátských obchodníků **Jeruzalém dobyt**. Město bylo vydrancováno a obyvatelstvo bez ohledu na náboženskou příslušnost bylo zmasakrováno. V témže roce zvítězili křížáci pod vedením Godefroye z Bouillonu nad fátimovským vojskem v jižní Palestině.

V letech 1100 až 1187 existovalo bylo jeruzalémské království – v rukou křížáků. Spadala pod ně tři knížectví: edesské, antiochijské a tripoliské

Dětská křížová výprava (1212)

Oficiálně nevyhlášená výprava se zakládala na myšlence, že hříšníci nemohou zvítězit, proto mají být poslány „čisté“ děti. Církev se postavila proti, přesto zástupy dětí ve věku většinou 12 až 14 let, hlavně z Porýní, vyjely. Část byla prodána do otroctví (už při nalodění v Marseille nebo v severní Africe a Egyptě), část se poztrácela cestou, nebo zahynula na moři.

5. křížová výprava (1216 – 1221)

Hlavním organizátorem byl uherský král Ondřej II. Výprava nepřinesla žádný úspěch.

Význam křížových výprav

Význam křížáckých válek a jejich následky pro život západní Evropy byly značné. Bylo zlomeno obchodní panství Byzantinců a Arabů ve východní části Středomoří a přešlo do rukou západoevropských kupců, především Benátčanů a Janovanů. Rozvoj obchodu s Východem přispěl k prudkému rozvoji italských měst. Křížácké výpravy seznámily západní Evropu s východní kulturou a technikou a s novým způsobem života (v přepychu a pohodlí – přepychové oblékání, lov se sokolem, hra v šachy, používání horkých lázní, voňavek, konzumace vín a ostré kořeněné stravy. Také lavice, na které se dříve spávalo, se změnila v postel se záclonkami). Evropané získali nové zkušenosti v řemeslnictví – výroba skla, hedvábí, cukru z cukrové třtiny, výroba luxusních látek (brokát). Křížáci přivezli do Evropy znalosti hedvábnictví, nové zemědělské plodiny (zejména rýži, melouny, citrony). První použití erbů (na štítech, pečetích). Z ženy se stala dáma vyžadující dvornost a úctu muže (opěvování – dvorská rytířská poezie). Křížové výpravy však měly těžké důsledky pro lidové vrstvy (ožebračení, smrt, zhoršení svého postavení).